



№ 07 (552)
Люты 2015 года



Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

👉 **Новае выданне: падручнік па беларускай гісторыі і архітэктуры** – *стар. 2*

👉 **Наша гісторыя: выдавец і стваральнік шрыфта І. Капіевіч** – *стар. 4*

👉 **Прадаўжальнікі: юбілей фальклорнага ансамбля «Жавароначкі»** – *стар. 5*

21 лютага – Міжнародны дзень роднай мовы



На фота – Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА: вучні беларускамоўнай гімназіі № 4 г. Мінска, актывісты Цэнтра беларускай нацыянальнай культуры

На тым тыдні...

✓ **9 лютага** ў мінскім бары «ДК» адбылося ўручэнне літаратурнай прэміі «Залаты апостраф» у трох намінацыях: «Проза», «Паэзія» і «Дэбют». Прэмія ўручаецца ўжо дванаццаты раз і вызначае найлепшыя публікацыі ў часопісе «Дзеяслоў» за год.

✓ **10 лютага** ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі адкрылася выстаўка «Іван Навуменка. Мудрасць слова і жыцця», прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння пісьменніка.

Постаць гэтага чалавека нагадвае фальклорнага асілка, які валодае не толькі фізічнай сілай, але і духоўнай. На выстаўцы, падрыхтаванай супрацоўнікамі Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, прадстаўлены цікавыя рэчы з асабістага архіва пісьменніка, большасць з якіх шырокая аўдыторыя ўбачыць упершыню. Жыццёвы і творчы шлях І. Навуменкі наведнік зможа прасачыць праз шэраг фотаздымкаў, дакументаў, сувеніраў, эпістэлярыяў, рукапісаў твораў. Кожны экспанат раскрывае асобу творцы з розных бакоў, але адна рыса будзе прасочвацца ва ўсім – гэта мудрасць, якую нёс Іван Якаўлевіч і ў словы, і ў асабістым жыцці.

✓ **11 лютага** ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі адбыўся працяг фестывалю гарадской паэзіі, які гэтым разам быў прысвечаны аўтарскай песні, – «Мінская школа: сведчанне песні». На Беларусі яе традыцыя вельмі знач-

ная, папярэднікамі аўтарскай песні былі гарадскі раманс і песенныя мініяцюры.

Наведнікі музея пазнаёміліся з гісторыяй беларускай бардаўскай песні, узгадалі вядомыя ў розныя часы імёны таленавітых мастакоў слова і выканаўцаў: Арыка Крупа, Марка Мержана, Леаніда Шэхтмана, Міхаіла Ганчарова, Алены Казанцавай, Міхаіла Карпачова, Уладзіміра Бобрыкава.

✓ **12 – 15 лютага** ў Мінску чацвёрты раз адбыўся Міжнародны паэтычны фестываль імя Міхаіла Стральцова «Вершы на асфальце», арганізаваны Саюзам беларускіх пісьменнікаў і Беларускай ПЭН-цэнтрам. У межах фестывалю прайшлі імпрэзы «Як намаляваць верш», «Антыпаэзія: вечар прэзаікаў Школы маладога пісьменніка», дыскусіі «Літаратура і мультыкультуралізм. Роля паэта як амбасадара культуры», «Літаратура пасля літаратуры. Канец прыгожага пісьменства?», прэзентацыі кнігі, паэтычны марафон ды шмат іншых.

✓ **12 лютага** ў Музеі прыроды і экалогіі, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея, адкрылася выстаўка «Чароўныя матылькі».

У свеце існуе каля 158 тысяч відаў матылькоў самага рознага памеру, афарбоўкі і формы. У экспазіцыі прадстаўлены дзённыя і начныя матылькі, атрутныя і цалкам бяскрыўдныя, шкоднікі і вельмі карысныя для чалавека. Тут можна будзе ўбачыць насельнікаў тропікаў і тых, хто жыве ў паўночных лясах, у гарах і на балотах, у Запалар'і і пустынях Афрыкі. Але не толькі ма-

тылькі вартыя захаплення і ўвагі. Жукі, дзіўна разнастайныя па сваіх памерах, вонкавым абліччы і колеры, таксама змогуць зацікавіць наведнікаў музея, дзе прадстаўлены і такія насякомыя, як павукі-птушкаеды, гіганцкі скарпіён, палачнікі, саранча, конікі і іншыя.

✓ **13 лютага** ў Музеі гісторыі беларускага кіно, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея, адкрылася прымеркаваная да Дня Святога Валянціна і 8 Сакавіка выстаўка «Post Scriptum: першая беларуская выстава-фестываль аўтарскай паштоўкі», падрыхтаваная сумесна з Беларускай саюзам дызайнераў.

Выстаўка аўтарскай паштоўкі мае на мэце спрыяць адраджэнню гэтага жанру. У экспазіцыі можна пабачыць разнастайныя гістарычныя ўзоры паштовак з пачатку ХХ ст. і працы вядомых беларускіх аўтараў. Асобнай часткай праекта з'яўляюцца конкурсныя творы, адмыслова распрацаваныя беларускімі дызайнерамі і мастакамі. У межах выстаўкі адбудуцца майстар-класы самаробнай паштоўкі, этагамі (малюнкі на паштоўках) і каліграфіі, пройдуць тэматычныя вечарыны.

✓ **14 лютага** ў мінскім Цэнтры сучасных мастацтваў прайшла адмысловае праграма «Для закаханых у казку». Пад жывы акампанемент кельцкай арфы гурта «Lumiere tales» прагучалі чароўныя аўтарскія казкі ў выкананні прафесійных актэраў і саміх стваральнікаў.

Ад старэйшых — моладзі

8 лютага ў Мінскім палацы дзяцей і моладзі адбыўся другі Конкурс беларускіх танцаў «Мяцеліца». Ён працягвае традыцыі Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва «Берагіня». Ініцыятар і кіраўнік конкурснага праекта – «бацька» «Берагіні» Мікалай Козенка, нястомны даследчык і папулярны затар аўтэнтычнага беларускага танца, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяля культуры і мастацтва. Мэты конкурсу – аднаўленне, захаванне, падтрымка і папулярнацыя беларускай народнай танцавальнай культуры сярод моладзі і дарослых, стварэнне ўмоваў для пераймання ўзораў традыцыйнага танца ад носьбітаў мастацкіх традыцый старэйшага ўзросту.

Арганізатары сёлетняй «Мяцеліцы» – Школа традыцыйнага мастацтва гурта «Guda», грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры» і Мінскі дзяржаўны Палац дзяцей і моладзі пры фінансавай падтрымцы рэстарана беларускай кухні «Камяніца» і кафэ «Агінскі».

Творчыя саборніцтвы танцавальных параў і салістаў праходзілі па праграме з 20 самых вядомых і арыгінальных беларускіх танцаў у трох узроставых групках: юнацкай ад 15 гадоў, дарослай ад 21 года і старэйшай ад 51 года.

Конкурс складаўся з двух тураў, фіналу і конкурсу салістаў. У саборніцтвах прынялі ўдзел аматары традыцыйнага танца з розных рэгіёнаў Беларусі. Маладзейшай удзельніцай – Ірына Пісарык – споўнілася 13 гадоў, старэйшаму Леаніду Каленчыцу – 69. Выступленні канкурсантаў суправаджалі капэла «На таку» (г. Мінск), ансамблі народнай музыкі Акцябрскага цэнтра вольнага часу (Гомельская вобл.), ансамбль народнай музыкі Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна, «Guda» (г. Мінск). Пад час паўзаў і перапынкаў спявалі вакальныя фальклорныя калектывы.

Майстэрства танцораў ацэньвала экспертная рада ў складзе вядомых знаўцаў традыцыйнага мастацтва: Вячаслаў Калацый, Таццяна Кухаронак, Алесь Лось, Сяргей Выскварка, Ірына Канавальчык.

(Заканчэнне на стар. 3)



Кніга, якую варта набыць

Даўні сябра Беларускага фонду культуры, старшыня грамадскага аб'яднання «Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны» Алег Трусаў падрыхтаваў «Кароткую гісторыю архітэктуры Беларусі», што выйшла ў выдавецтве «Харвест» накладам 1000 асобнікаў. Я б назваў гэтую кнігу першай ластаўкай гісторыка-краязнайчай літаратуры 2015 года.

Так ужо атрымалася ў гісторыка-археолага А. Трусава, што слова «архітэктура» на вокладцы выдання надрукаванае вялікімі літарамі, а слова «гісторыя» – малымі. Сам гісторык, я не паверыў чыста мастацкаму падыходу ў афармленні кнігі і ўважліва ўчытаўся ў яе змест. І высветлілася, што гісторыя і краязнаўства – асноўныя складнікі выдання, а архітэктура – гэта ілюстрацыя да гістарычна-краязнайчага зместу кнігі. Такім чынам, гісторык і археолог Трусаў перамог Трусава-архітэктара. І, на мой погляд, гэта добра, таму што дадае працы папулярнасць, не змяншаючы цікавасці чытача і да архітэктурнага складніка.

Кніга карысная не толькі як папулярнае выданне для «выкладчыкаў, студэнтаў, настаўнікаў і вучняў» (так адзначана ў анатацыі да яе), яна, на мой погляд, можа служыць добрым дапаможнікам будучым гісторыкам, архітэктарам, археологам, мастацтвазнаўцам – усім, хто звязаны з культурай Беларусі.

Добрым прыкладам з'яўляецца і тое, што ўвесь наглядны матэрыял для выдання падрыхтаваны адным толькі аўтарам. Гэта дапамагае чытачу ўспрымаць кнігу як суцэльны аповед ад старажытнага перыяду да канца савецкага часу.

Шкада, што ў кнізе не знайшло поўнага адлюстравання адкрыццё ў 1617 годзе Янушам Радзівілам калегіума ў Слуцку, на месцы якога стаіць, «як зван», будынак гімназіі (пабудаваны ў 1840-х гадах), які і сёння выконвае сваю функцыю (такіх прыкладаў два-тры на ўсю краіну). На гэта крыўдуюць слуцакі. А вось я асабіста, Алег Анатольевіч, пакрыўджаны, што на старонцы 81 пад фотаздымкам макета брамы мінскага дзядзінца не пазначаныя ўсе асобы, якія выконвалі гэтую працу. У будучым, больш значным накладзе кнігі, які яна заслугоўвае, Вы зможаце смела даць тлумачальны надпіс: макет Ю. Драгуна, У. Гілепа і Р. Харашавінай. І гэта праўда, як і тое, што я напісаў вышэй.

Можна было б знайсці яшчэ некалькі больш-менш дробных недахопаў, але яны ніяк не змяншаюць значнасці выдання і заслугаў аўтара ды выдавецтва.

Уладзімір ГІЛЕП



Імпрэза

Вяртанне на Радзіму

5 лютага суполка мастакоў «Абуджэнне» прыняла ўдзел ва ўрачыстай вечарыне, прысвечанай Міхалу Казіміру і Міхалу Клеафасу Агінскім.

Мерапрыемства праходзіла ў сталічным Доме дружбы (Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі) і ладзілася яго аддзяленнем беларуска-польскай дружбы. Сёлета культурная супольнасць свету адзначае 250-годдзе з дня нараджэння Міхала Клеафаса Агінскага. Яго музычная спадчына вярнулася да сучаснікаў, бо захаваліся нотныя запісы паланэзаў, п'есаў, оперных твораў. Тое самае можна сказаць і пра музычную спадчыну яго сваяка Міхала Казіміра, слыннага слонімскага рэфарматара і

мецэната. Дарэчы, летась сябры суполкі «Абуджэнне» Андрэй Лычкоўскі з Узды, Фёдар Ладуцька, Уладзімір Сайко і Яўген Шунейка з Мінска ладзілі там выстаўку і зразумелі, наколькі моцная ў слонімцаў памяць пра Агінскіх. Таму і падтрымалі першае сёлета мерапрыемства грамадскай арганізацыі і прапанавалі ўвазе прысутных на вечарыне вобразы Агінскіх у жывапісным адлюстраванні, пейзажы Слоніма, а таксама – беларускія краявіды з музычнымі матывамі.

Таксама былі прадстаўлены нацюрморты з палявымі і прысядзібнымі кветкамі, бо Агінскія, як вядома, вельмі любілі кветкі. Каб больш лірычна выявіць тонкую жывапісную мелодыю, мастакі-«абуджэн-



Яўген Шунейка

цы» запрасілі на выстаўку дзвюх беларускіх мастацкаў – Марыну Эльяшэвіч і Вольгу Гацко.

У вялікай зале Дома дружбы музычны калектыў «Экс-промт» выканаў яшчэ мала вядомыя творы Агінскіх і нібыта перанёс слухачоў у слаўнае і трагічнае для нашай Радзімы XVIII стагоддзе. Шмат новых звестак пра спадчыну Агінскіх распавялі гісторык Уладзімір Гілеп і літаратуразнаўца Адам Мальдзіс. Не выключана, што выстава «У гонар роду Агінскіх» неўзабаве павандруе ў Залесе, дзе быў створаны слаўны паланэз «Развітанне з Радзімай». А потым будзе экспанаваная ў іншых культурных цэнтрах Беларусі. Гэта будзе спрыяць сучаснаму вяртанню на Радзіму вялікай памяці пра яе вялікіх сыноў.

Павел АПАНОВІЧ, гісторык



Мастак Уладзімір Сайко

Вершы ад настаўніка

Напачатку лютага ў школах адбываюцца дні сустрэчы выпускнікоў, а наш Вілейскі раён асабліва багаты на сваіх гадванцаў, якія потым сталі настаўнікамі.

На чарговае пасяджэнне клуба «Цікавыя сустрэчы» (ён працуе пры музеі «Вілейшчы-

на літаратурная» Ільянскай сярэдняй школы імя А.А. Грымаця) завітаў Міхаіл Пастэрнак, выпускнік Мацькаўскай школы, які цяпер настаўнічае там, а таксама сябруе з паэтычнай музай. Яго вершы – гэта лірыка пейзажнага жанру. Як кажа сам Міхаіл Мар'янавіч, ён вырас на ўлонні прыроды, і цяжка вызначыць сярод даволі вялікай нізкі вершаў любімую пару года паэта. Пад час сустрэчы верш аўтара «У лесе» прачытала Ганна Рудніцкая, «Паводка» – Марына Ікановіч, «Цёплы подых вясны» – Карына Кажура, «Купальская ноч» – Сняжана Пінчук, «Лістапад» – Дар'я Савіна. Вельмі кранальны верш «Прышла любовь так рано...» прачытаў Захар Танюкевіч. Любоў да радзімы ў кожным вершы выдатна раскрывае паэтычнае крэда аўтара.

Акрамя таго, Міхаіл Мар'янавіч піша і празаічныя творы. Чытачам асабліва падабаецца яго непадробнае пачуццё гумару, назіральнасць, роздум над падзеямі. Пад час сустрэчы Наталля Буркевіч пазнаёміла прысутных з невялічкай зама-



Міхаіл Пастэрнак

лёўкай «Брацік за тры рублі», а М. Пастэрнак прачытаў пра выпадак з пчоламі і пра выпадак у бальніцы. Таксама ў той дзень гучалі вершы, прысвечаныя выбітным асобам, ды іншыя цікавыя рэчы.

Роза ШЭРАЯ,
кіраўнік музея
«Вілейшчына
літаратурная»
Фота аўтара



Ганна Рудніцкая
чытае верш гасця



Ад старэйшых — моладзі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Гледзячы на выступоўцаў, цяжка было ўтрымацца на месцы; і некаторыя пад час спаборніцтваў далучаліся да агульных танцаў (вядома ж, за межамі конкурснай пляцоўкі).

Нарэшце сваёй увагай конкурс не абмінула і беларускае тэлебачанне, нават некалькі

каналаў (праўда, у нядзельных культурных навінах нічога не паказалі).

Некалькі крытычных заўвагаў. Пажадана, каб падлога конкурснай пляцоўкі была больш прыдатная для танцоўраў (лепш драўляная). І яшчэ: паколькі ў Расіі таксама існуе конкурс з падобнай

назвай, было б лепш скарыстаць для нашага больш адметнае беларускае найменне, напрыклад – «Завіруха», «Завей» і да т.п.

Напрыканцы пашчасціла пагутарыць з сябрам экспертнай рады Т. Кухаронак і ідэйным натхняльнікам праекта М. Козенкам. Спадарыня Таццяна адзначыла, што атрымала вялікае задавальненне ад працы. На пытанне пра ўзровень прафесійнага майстэрства выканаўцаў адказала, што галоўным крытэрыем пры ацэнцы для яе былі захапленне канкурсантаў танцам і імпат. А на пытанне, ці заўважыла яна рэгіянальныя асаблівасці танцаў, адказала, што, на жаль, толькі ў танцоўраў старэйшай узроставай групы. Высновы вашага карэспандэнта такія: губляецца традыцыя пераймання ад носьбітаў. Але радуе, што сярод глядачоў было багата кінааматараў, якія запісвалі ўзоры традыцыйнага танца ад старэйшых выканаўцаў на відэа.



Танец «Жабка»



Пра станоўчыя змены ў параўнанні з мінулай «Мяцеліцай» выказаў свае думкі Мікола Аляксеевіч. Апрача таго, што стала больш удзельнікаў, пашырылася і геаграфія. З'явіўся новы конкурс салістаў, якія саборнічалі ў танцах «Жабка» (мужчыны) і «Мікіта» (жанчыны). Планавалася паказаць таксама танец «Чобаты», але не хапіла часу. Узрос прафесійны ўзровень журы: сёлета ў яго складзе працавалі 2 кандыдаты навук – ад Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Бела-

русі (Т. Кухаронак) і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў (В. Калацэй), і магістр мастацтвазнаўства (І. Канавальчык). Да арганізацыі мерапрыемства далучылася больш устаноў і фундатараў, якім праз «Краязнаўчую газету» Мікола Аляксеевіч выказвае падзяку. Суразмоўца спадзяецца, што наступным разам, праз 2 гады, конкурс уздымецца на нацыянальны і нават міжнародны ўзровень.

Наталі КУПРЭВІЧ,
фота айтара

Пераможцы конкурсу выканаўцаў беларускіх народных танцаў «Мяцеліца-2015»

Юнацкая група (ад 15 гадоў)

1 месца – Марцін Канаплянікаў і Наталля Пальянава (Школа традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «Guda», г. Мінск; кіраўнік Вікторыя Міхно, этнахарэограф Мікола Козенка)

2 месца – Яўген Каральчук і Крысціна Сала (узорны ансамбль фальклорнага танца «Палескія плясуны», г. Столін; кіраўнік Іван Лёгкі)

3 месца – Ілля Еўдакімовіч і Надзея Русаковіч (народны ансамбль народнай песні і музыкі «Сузор'е», в. Пратасевічы Асіповіцкага раёна; кіраўнік Наталля Еўдакімовіч)

Сярэдняя група (ад 21 года)

1 месца – Аляксандр Говар і Таццяна Суботка (народны ансамбль народнай песні, музыкі і танца «Лявоніха» Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна; кіраўнік Ядвіга Суботка)

2 месца – Уладзімір Раманчук і Ірына Чаропка (народны ансамбль народнай песні і музыкі «Сузор'е», в. Пратасевічы Асіповіцкага раёна; кіраўнік Наталля Еўдакімовіч)

3 месца – Ігар Кухарчык і Аксана Кісялёва (народны ансамбль народнай песні, музыкі і танца «Лявоніха» Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна; кіраўнік Ядвіга Суботка)

Старэйшая група (ад 51 года)

1 месца – Мікола Стрыгельскі і Антаніна Малама (Школа традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «Guda», г. Мінск; кіраўнік Вікторыя Міхно, этнахарэограф Мікола Козенка)

2 месца – Сяргей Жаўняк і Ларыса Якіменка (народны фальклорны ансамбль народнага побытавога танца «Ойра» Уваравіцкага ГДК Буда-Кашалейскага раёна; кіраўнік Марына Тараканавя)

3 месца – Васіль Адаміч і Галіна Вабішчэвіч (народны ансамбль народнай песні, музыкі і танца «Лявоніха» Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна; кіраўнік Ядвіга Суботка)

Салісты

Намінацыя «Беларускі традыцыйны народны танец» – «Жабка» (хлопцы) **Уладзіслаў Калінін** (фальклорны гурт «Крыніца» Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна; кіраўнік Ядвіга Суботка)

Мікіта Субат (фальклорны калектыў «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» Кастрычніцкага раёна г. Мінска; кіраўнік Марыя Снітко, этнахарэограф Мікола Козенка)

Аляксандр Говар (народны ансамбль народнай песні, музыкі і танца «Лявоніха» Капаткевіцкага ГДК Петрыкаўскага раёна; кіраўнік Ядвіга Суботка)

Леанід Каленчыц (народны ансамбль народнай песні і музыкі «Сузор'е», в. Пратасевічы Асіповіцкага раёна; кіраўнік Наталля Еўдакімовіч)

Намінацыя «Беларускі традыцыйны народны танец» – «Мікіта» (дзяўчаты) **Ірына Хамутова** (фальклорны калектыў «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» Кастрычніцкага раёна г. Мінска; кіраўнік Марыя Снітко, этнахарэограф Мікола Козенка)

Дана Струнеўская (фальклорны калектыў «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» Кастрычніцкага раёна г. Мінска; кіраўнік Марыя Снітко, этнахарэограф Мікола Козенка)

Таццяна Палазнік (Школа традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «Guda», г. Мінск; кіраўнік Вікторыя Міхно, этнахарэограф Мікола Козенка)

Прызы глядацкіх сімпатый

(эксклюзіўныя вырабы кафедры беларускага дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва; загадчык – прафесар, доктар мастацтвазнаўства **Рыгор Шаура**)



Пераможцы

Мікіта Субат і Дана Струнеўская (фальклорны калектыў «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» Кастрычніцкага раёна г. Мінска; кіраўнік Марыя Снітко, этнахарэограф Мікола Козенка)

Марцін Канаплянікаў і Наталля Пальянава (Школа традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «Guda», г. Мінск; кіраўнік Вікторыя Міхно, этнахарэограф Мікола Козенка)

Таццяна Палазнік і Сяргей Палазнік (Школа традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта «Guda», г. Мінск; кіраўнік Вікторыя Міхно, этнахарэограф Мікола Козенка)

Узнагароды Беларускага фонду культуры

За значны ўклад у аднаўленне і папулярнацыю нематэрыяльнай культурнай спадчыны Мётчанскага краю ўзнагароджаная кіраўнік Заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь Мётчанскага фальклорнага гурта «Берагіня» **Антаніна Абрамовіч**.

За аднаўленне і папулярнацыю традыцыйнай культуры Любанскага раёна ўзнагароджаны загадчык аддзела, кіраўнік узорнага фальклорнага калектыву «Верабейкі» Любанскага раённага цэнтра культуры **Сяргей Выскварка**.

За далучэнне моладзі да традыцыйнай культуры і папулярнацыю народнага танцавальнага мастацтва ўзнагароджаная кіраўнік народных фальклорных калектываў «Верасок» і «Лявоніха», дырэктар Капаткевіцкага ГДК **Ядвіга Суботка**.

За стварэнне фотагісторыі і актыўную папулярнацыю фальклорнага фестывальнага руху «Берагіня» ў рэспубліканскім друку ўзнагароджаны загадчык аддзела газеты «Звязда» **Яўген Пясецкі**.

За падрыхтоўку і яскравую рэалізацыю серыі праектаў «Конкурс беларускага народнага танца «Мяцеліца» ўзнагароджаная старшыня аргкамітэта праекта **Алена Каліноўская**.

За падрыхтоўку і яскравую рэалізацыю серыі праектаў «Конкурс беларускага народнага танца «Мяцеліца» ўзнагароджаная каардынатар праекта **Кацярына Шэйка**.

За далучэнне моладзі да традыцыйнай культуры і папулярнацыю народнага музычнага мастацтва Бацькаўшчыны ўзнагароджаная інструментальная капэла «На таку» (г. Мінск) пад кіраўніцтвам **Аляксея Крукоўскага**.



Наша гісторыя:

ідэі, падзеі, асобы

Беларускі друкар пятроўскага часу

Да 300-годдзя з дня смерці беларускага выдаўца і перакладчыка Ілі Капіевіча

Пад час знаходжання ў 1698 г. Пятра I у Амстэрдаме яму быў прадстаўлены святар – прапаведнік мясцовага кальвінісцкага храма. Цар быў здзіўлены тым, што пратэстанцкі царкоўнік выдатна валодаў рускай мовай. Пётр папрасіў яго расказаць, якім чынам той здолеў дасканалы яе засвоіць.

Святар распавёў, што ён нарадзіўся блізу Ляхавічаў у 1651 г. у сям’і шляхціца рэфармацкага (пратэстанцкага) веравызнання, а завуць яго Ілля, сын Фёдара з Капіевічаў. Пад час паходу князя Хаванскага на Ляхавічы ў 1660 г. адзін баярскі сын з Бежацкай паяны гвалтам звёз яго, васьмігадовага хлопчыка, у Расію. Аднак у хуткім часе Ілля збег ад баярына, жыў і вучыўся ў школе ў Маскве. У 1664 г. ён быў адпушчаны дадому разам з ваяводам Мсціслава Цеханавецкім. Вучыўся ў Слуцкай кальві-

сыям’я была вымушаная з’ехаць за мяжу і пасяліцца ў Амстэрдаме. Тут ён скончыў сваю адукацыю і стаў святаром.

ных кніг. З іх захавалася толькі дванаццаць назваў. Гэта былі вучэбныя выданні, у асноўным па гісторыі, філалогіі і літаратуры.



Малюнак на канверце, выпушчаным «Белпоштай» (2001 г.)

Пасля знаёмства І. Капіевіч паказаў Пятру I сваю першую працу – рукапіс кальвінісцкага катэхізіса, які ён толькі што пераклаў на рускую мову, і блізка да завяршэння пераклад «Книги о деле воинском» візантыйскага пісьменніка X ст. Льва Прамудрага.

Цар быў здзіўлены рознабачнымі ведамі і выдатнымі здольнасцямі маладога святара. Ён тут жа прапанаваў яму пачаць перакладаць і друкаваць на рускай мове кнігі свецкага вучэбнага зместу, а таксама папрасіў І. Капіевіча вучыць знатных людзей замежным мовам, якіх той ведаў каля дзясятка. У ліку яго вучняў былі князь Шчарбатаў, С.А. Салтыкоў, грузінскі царэвіч Арчыл і іншыя.

3 ліпеня 1698 г. Ілля Капіевіч стаў друкаваць у Ам-

стэрдаме кнігі разам з кампаньёнам, галандскім купцом Янам Тэсінгам. За тры гады было выдадзена дваццаць пяць рускіх кніг накладам дзве-тры тысячы асобнікаў кожная, перакладзеных або складзеных Капіевічам на аснове замеж-

Прамудрага, а замест каментарыя да яе была дададзена іншая кампіляцыя з твораў польскага гісторыка Ш. Стравольскага «Устройство королевского войска». Капіевічу прыпісваюць пераклад з рускай на лацінскую мову «Синописа» Інакенція Гізэля (1700). Як паэт, Капіевіч вядомы выданнем сілабічнай паэмы на ўзяцце Азова, дзе ўслаўляў Пятра I і баярына А.С. Шэйна (1701).

У 1700–1701 гг., атрымаўшы прывілей Галандскіх генеральных штатаў, І. Капіевіч друкаваў свае кнігі пры матэрыяльнай падтрымцы прадпрымальніка Яна дэ Іёнга ў тыпаграфіі Аўраама Брэмена, дзе, у прыватнасці, выдаў замоўленую Пятром I «Книгу политическую, или Политик – ученый и учёно-благочестивый, переданный польскими стихами».

Пад час знаходжання ў Галандыі Капіевіч пераклаў на рускую мову брашуру Карэла Аларда, што распавядала пра англійскую рэвалюцыю 1688–1690 гг. і прыезд караля Вільгельма III Арлеанскага ў Гаагу ўвесну 1691 г.

У пачатку 1702 г., узяўшы з сабою частку шрыфта, Капіевіч пераехаў у Германію, пры гэтым ён не пазбег судавага працэсу з нашчадкамі свайго былога кампаньёна Тэсінга. У чэрвені – лістападзе 1702 г. ён вёў перамовы з Каралеўскім Прускім таварыствам навук у Берліне пра друкаванне кніг на рускай мове, але не атрымаў дазволу рускіх уладаў на іх распаўсюджванне ў Расіі. У 1703–1706 гг. Капіевіч жыў у Данцыгу (Гданьску), з’ябраваў з прафесарам матэматыкі Паўлам Пятрэем, заснавальнікам мясцовай тыпаграфічнай школы. Да гэтага часу адносяцца яго няўдалыя спробы арганізаваць уласную тыпаграфію ў Капенгагене або ў Галле, пра што сведчыць перапіска Генрыха Лудольфа 1704 г.

Увесну 1706 г. у прадмесці Данцыга Штольценбергу ў тыпаграфа Х.Ф. Гольца І. Капіевіч здолеў надрукаваць «Руководение в грамматику славяноросийскую или Московскую». У канцы гэтай кнігі ён змясціў аб’яву пра дванаццаць

РУКОВОДЕНИЕ ВЪ ГРАММАТИКѢ.
MANUDUCTIO
IN
GRAMMATICAM.

Во славяноросийскоу,
In Sclavonico Rossianam.
Или Московскоу. Seu Moscoviticam,
Ко оутреланию In Usum
оучицъхъ различенію
языка linguam
Московскаго. Moscoviticam.

Per
ELIAM KOPJEWITZ, V.D.M.
Adornata
ANNO 1706.
Ejusdem impensis
& Typis.

STOLTZENBERGH,
Excudebat, CHRISTIANUS PHILIPPUS
GOLTZIUS.

«Руководение в грамматику славяноросийскую или Московскую» (1706 г.)

кнігаў, надрукаваных ім і высланых у Расію, і яшчэ пра адзінаццаць, падрыхтаваных да друку. Гэтая праца Капіевіча была другім пасля працы Мялеція Смарыцкага (1648) вопытам друкавання граматыкі на рускай мове і мела вялікае асветніцкае значэнне.

У жніўні 1707 г., працучы перакладчыкам, Капіевіч быў прыняты на службу ў Пасольскі прыказ. Некаторы час ён знаходзіўся разам са сваёй дачкою ў Варшаве пры галоўнакамандуючым рускай арміі фельдмаршале Якаве Брусе, які пазней адправіў яго ў Маскву да баярына Г.І. Галоўкіна, начальніка пасольскай канцелярыі. З канца 1708 г. Капіевіч працягвае ў Маскве працу над перакладамі наступных кніг: «Введение в европейскую историю» С. Пуфендорфа, «О добродетели» Гарацыя, «Деяния Александра Македонского» Квінта Курцыя, «О военном искусстве» Ш. Стравольскага, а таксама ён складае сімфонію да Бібліі, перакладае катэхізіс. І. Капіевіч збіраўся перакладаць хронікі і працы па геаметрыі, але смерць перашкодзіла здзейсніць гэтыя планы. Ён памёр 23 верасня (4 кастрычніка) 1714 г.

На заканчэнне варта сказаць, што рускім друкаваным шрыфтам І. Капіевіча пазней карысталіся шведы, потым польскі тыпаграф Б. Корвін-Квасоўскі і нямецкія друкары ў Галле ў 1735 г. Рукапісы І. Капіевіча знаходзяцца ў Славянскім фондзе Бібліятэкі Хельсінкскага ўніверсітэта, у Бібліятэцы Расійскай акадэміі навук у зборы Пятроўскай галерэі, а таксама ў Расійскім дзяржаўным архіве старажытных актаў.

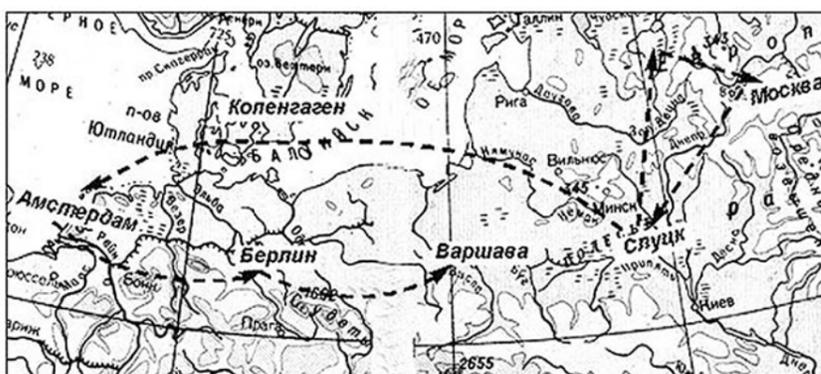


Схема жыццёвых шляхоў Капіевіча



Роднаму краю – талант і творчасць

Супрацоўнікі Шчучынскай раённай бібліятэкі арганізавалі творчую сустрэчу «Роднаму краю – талант і творчасць», прысвечаную 75-годдзю з часу ўтварэння Шчучынскага раёна. Амаатары паэзіі мелі магчымасць паслухаць вершы сваіх землякоў – Галіны Бяляўскай і Івана Рэкеды ў выкананні аўтараў.

Галіна Прохараўна – цудоўная жонка, маці, бабуля, таленавітая паэтка і мастачка. Яна атрымала дыплом «За ўклад у духоўна-маральнае адраджэнне» на рэспубліканскім конкурсе «Жанчына – 2009». Паэтка вельмі камунікабельны чалавек, яна заўсёды адкрытая для новага, са слухачамі яна падзялілася аповедам пра свой творчы шлях. Мы з цікавасцю і ўсмешкамі слухалі жартоўныя байкі, напісаныя Г. Бяляўскай пра сваё жыццё. Яе вершы можна знайсці на старонках раённай і абласной газеты, у калектыўных зборніках і альманахах. «Вершы мае, як з гнязда буслянаты, рвуцца, крычаць і ляцяць на прастор» – так гаворыць пра свае творы Галіна Прохараўна.

І. Рэкеда называе свае творы вершамі-аповедамі, яны склалі ажно сем зборнікаў. Вершы прысвечаны роднаму краю і яго людзям, прыгожым куточкам нашага горада: «Шчучин-град», «Шчучин весной», «Мы – Шчучинцы»,

«Улица Пушкина родная». Шмат вершаў паэт прысвяціў сваёй унучцы Настачцы, унуку Цімафею, сваёй каханай жонцы, сябрам і людзям, якія працуюць або працавалі на карысць горада і раёна, людзям, чый подзвіг паважаюць і будуць памятаць вечно, – ветэранам Вялікай Айчыннай вайны. Адзін з вершаў прысвечаны Дар’і Домрачавай.

Зацікаўленыя слухачы з задавальненнем адказвалі паэтам удзячнымі апладысмантамі, усмешкамі, добра-звучлівымі жартамі.

*Таццяна ГУРАВА, метадыст
аддзела маркетингу ЦБС, г. Шчучын*

Галіна БЯЛЯЎСКАЯ

Шчучынскія храмы

*Стаяць на Шчучыншчыне храмы,
Як напамін вякоў былых,
Як сведкі спраў свяшчэнных самых,
І ясны свет ідзе ад іх.
У свеце тым нязгасным – сіла,
Заслона ад душэўных бед.
Дае нам, стомленым, ён крылы,
Той чысты, непайторны свет.
Вядуць да храмаў нас дарогі,
Дзе кожны свой, хто б ні прыйшоў.
Не збочыць толькі б, толькі б ногі
Ішлі за сэрцам і душой.*



Іван Рэкеда і Галіна Бяляўская

Гэты цудоўны фальклорны калектыў радуе глядача беларускімі песнямі, танцамі, абрадавымі дзеямі ды музыкай. Слухаеш іх, ды ўгадваецца:

**Жавароначкі, прыляціце,
Зямлю-матухну абудзіце
І дожджыкам напаіце, у-у-у!**

Прыгожыя «птушачкі» звілі гняздо пры гарадскім культурна-асветным цэнтры «Лышчыцкі». А ў мінскай школе № 205, дзе дырэктарам улюбёная ў побыт і традыцыі роднага краю Наталля Таркоўская, калектыў мае добрую рэпертыўную залу. Там і гняздзяцца «Жавароначкі», дзе рыхтуюць новую праграму.

Заснавала гурт улюбёная ў беларускія краявіды і родную спадчыну Наталля Баяльская. І ўжо трыццаць гадоў нязменна кіруе ансамблем. Як птушачкі тыя абуджаюць вясну звонкімі спевамі, так і фальклорны гурт абуджае сэрца і душу ўсіх, хто прыходзіць на канцэрты.

Прыгадваецца мне знакаміты фалькларыст Васіль Ліцьвінка, які пасля рэпертыўцы «Жавароначкі» казаў, што ён «сам унутрана ўзлятаў і скакаў разам з удзельнікамі».

У рэпертуары гэтага калектыву каляндарна-абрадавыя кампазіцыі, якія знаёмяць з жыццём і побытам беларусаў, знаёмяць з прыродай і жы-

«Жавароначкі» абуджаюць край

Да 30-годдзя фальклорнага ансамбля

вёльным светам роднага краю. Яны маюць вялікі выхавальны ўплыў як на самадзейных маладых артыстаў, гэтак і на глядача. На сцэнічных пляцоўках выкарыстоўваецца своеасаблівая драматургія,

задзейнічаныя народныя шумавыя інструменты (чыгуны, грабенчыкі ды іншыя нязвычайныя ў музычным ансамблі прадметы), што дадаюць свой «голос» у аркестры. Галоўны інструмент – галасы. А спяваць

удзельнікі ўмеюць, голасам валодаюць добра.

«Жавароначкі» выступаюць з канцэртамі ў педагагічным універсітэце, школах, дзіцячых садках, цёпла прымалі іх у доме састарэлых, бралі ўдзел мала-

дыя спевакі і ў розных тэлеперадачах, Н. Баяльская часты госць на беларускім радыё, дзе распавядае пра беларускія традыцыі, іх рэгіянальныя адрозненні. І кіраўнік, і ансамбль маюць шмат узнагародаў – ад універсітэцкіх да міністэрскіх. Мне ж падаецца, што творчая праца Н. Баяльскай магла б быць адзначаная званнем «Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь».

«Жавароначкаў» пачулі і далёка за межамі нашай дзяржавы – у Бельгіі, Польшчы, Італіі, Германіі, Францыі ды іншых краінах. І паўсюль іх прыязна сустракалі і праводзілі ўдзячныя глядачы.

Цяпер у калектыва адказная падрыхтоўка да 30-гадовага юбілею, музычны кіраўнік Аляксандр Салаўёў шукае новыя колеры і адценні для выступленняў, харэограф Жанна Ядлоўская выстройвае новыя малючкі вясновай карагодна-танцавальнай дзеі.

Для мяне ансамбль «Жавароначкі», які ведаю ўжо 25 гадоў, – як роднае дзіця, яму дапамагаю рэпертуарам і практычнымі парадамі. Таму ў юбілейныя дні хочацца пажадаць ўсяму калектыву: «Нясіце годна мастацтва ды традыцыі роднага краю, паказвайце іх землякам ды ўсяму свету!».

*Мікола КОТАЎ, фалькларыст,
пазаштатны карэспандэнт
«Краязнаўчай газеты»
Фота Аляксандра КУЛІКОВА*

Паставы — Мядзела:

ВОПЫТ КРАЯЗНАЎСТВА

Так склалася, што ўдзельнікі нашай пастаўскай суполкі Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны актыўна займаюцца краязнаўствам. Разам мы ладзім вандровкі, ствараем кнігі і знаёмім з імі жыхароў раёна. Але адным толькі нашым раёнам не абмяжоўваемся, нядаўна мы вырашылі з’ездзіць да суседзяў на Мядзельшчыну. Дамовіліся з цэнтральнай раённай бібліятэкай і 6 лютага завіталі ў гасці.

Людзей у бібліятэцы сабралася шмат, зала была амаль поўная. Ігар Пракаповіч у відэапрэзентацыі паказаў жыхарам Мядзела тых людзей на Пастаўшчыне, якія займаюцца краязнаўствам (не толькі цяперашніх ды колішніх пастаўчанаў, але і землякоў, якія выехалі за мяжу і працягваюць займацца даследаваннямі родных мясцінаў), раскажаў пра іх здабыткі. Пазней І. Пракаповіч падрабязна распавёў пра сваю нядаўна перавыдадзеную кнігу-падручнік па краязнаўстве «Чароўны край – Пастаўшчына», на аснове якой ён стварыў вучэбна-метадычны комплекс: падручнік, адмысловы дыск і дыск з усімі навучальнымі матэрыяламі ў выглядзе прэзентацыяў.

Аўтар гэтых радкоў у сваім выступленні паставіў за мэту не проста пазнаёміць аўдыторыю з кнігай пра падзеі Напалеонаўскай вайны на Пастаўшчыне, якую падрыхтавалі мы з І. Пракаповічам, але і зацікавіць слухачоў, каб яны самі пачалі займацца краязнаўствам. Спецыяльна для школьнікаў, якія таксама наведвалі імпрэзу, я прывёў у прыклад шматлікія кнігі па краязнаўстве Пастаўшчыны.

Потым слова меў настаўнік з вёскі Гута Мікалай Арэх, актыўны ўдзельнік ТБМ і краязнавец. Разам з І. Пракаповічам ён напісаў кнігу пра колішнюю вёску Рымкі на Пастаўшчыне. М. Арэх не толькі падрабязна распавёў, як стваралася кніга, але і казаў пра зніклыя вёскі, разам з якімі, на жаль, знікае і частка нашай гісторыі.

Напрыканцы былі словы ўдзячнасці, пажаданняў, узаемныя падарункі. Але, шчыра кажучы, мы самі не чакалі, што ўдасца стварыць такую рознапланавую прэзентацыю. Паспрабуем рабіць гэта і надалей.

*Вадзім ШЫШКО,
г. Паставы
Фота аўтара*



Ігар Пракаповіч і Мікалай Арэх





Абрады і звычай Дзісеншчыны

Грамніцы

Першае большае свята пасля Калядаў было Грамніцы (святкуецца 2 лютага). Свята гэтак паводле царкоўнай тэрміналогіі называлася інакш: у праваслаўных – Сустрэча Хрыста, у скарочанні – Сустрэча (Стрэчанне Гасподняе, адзначаецца па-праваслаўнаму 15 лютага), а ў каталікоў – Божае Маці Грамнічнай. Пэўна, з гэтай прычыны і праваслаўныя пачалі называць яго Грамніцамі.

На Грамніцы як у цэрквах, так і ў касцёлах пасвячалі свечкі, называныя таксама грамнічнымі. Гэтыя свечкі вельмі часта ўжываліся ў сямейным і гаспадарчым жыцці абодвух веравызнанняў. У першую чаргу іх давалі ў руку ўміраючым. Імі багаслаўлялі сыноў і дачок да шлюбу, сыноў, праводзячы ў салдаты, або наогул сяброў сям’і, якія выбіраліся ў падарожжа, таксама дзяцей, якія ішлі першы раз у школу, ці выганяючы жывёлу першы раз на пашу. Запальвалі іх таксама ў часе бураў з перунамі. У часе пажару абыходзілі з запаленай свечкай навакол гарэўшай будыны, верачы, што пасля гэтага агонь не будзе пашырацца далей.

Прынёшы гэтыя свечкі са сватыні, бацька запальваў адну з іх і, памаліўшыся, браў у пальцы кончыкі валасоў усіх сямейнікаў ды крышачку падсмальваў іх – «каб не балелі галовы». Таксама закурваў дыма гэтай жа свечкі знак крыжа на вушаках хаты ды іншых пабудоваў, каб у будучыні ўсцерагчы іх ад агню.

На час між Вадохрышчам і Грамніцамі выпадалі найбольшыя маразы, а таксама воўчыя красы: ваўкі збіраліся ў зграі вакол ваўчыцы і былі небяспечнымі для падарожных, асабліва калі хто ехаў праз лес уначы. Яны часта рабілі шкоду, падкопваючыся пад сцены аўчарняў. На Дзісеншчыне было шмат лясоў, таму, выйшаўшы ноччу за вёску, можна было пачуць, няраз нават з некалькіх бакоў, выцце ваўкоў; дзеля гэтага жартам называлі іх зімовымі салаўямі. Або калі хтосьці, не маючы ні голасу, ні слыху, намагаўся спяваць, дык аб ім казалі: «спявае, як воўк на Грамніцы».

Аб гэтым свяце склалася ведамая народная прыкмета: «Грамніцы для людзей – хлеба палавіцы, а для скаціны – сена траціна»; гэта мела значыць, што да наступных жніваў засталася яшчэ столькі сама часу, як мінула ад старых, а да таго часу, калі жывёла пойдзе ў поле, – яшчэ адна траціна. Таксама людзі верылі, што калі на Грамніцы з-пад капяжа (з кропляў, якія сцякаюць са страхі ад растаўшага снегу) нап’ецца пень, дык на Саракі хопіць і для вала. Гэтая прымета азначала, што будзе хуткае прадвесне, а за ім і вясна.

Запусты-Масленіца

Хутка пасля Грамніцаў, у залежнасці ад таго, на якую пару ў даным годзе прыпадаў Вялікдзень, прыходзілі Запусты, званыя яшчэ Масленіцай, або Масленкай. Гэта так называўся тыдзень перад Вялікім постам, які трываў сем тыдняў. Ад назвы Масленіца, відаць, пайшла прымаўка: «Не заўсёды кату Масленіца», бо ў гэты дзень ані адно жывое стварэнне ў гаспадарцы не павінна было адчуваць голаду, таму нават кату і сабаку давалі нешта смачнейшае.



Масленіца ў беларускім скансэнсе



Асвячэнне свечак у царкве

На Масленіцу – праз увесь тыдзень, а найбольш у апошнія дні, суботу і нядзелю, – быў звычай ездзіць на конях або хоць на санках з гары. У каго быў малады, яшчэ ніколі не запраганы конь, дык яго абавязкава трэба было аб’язджаць у гэтую пару, запрагаючы ў лёгенькія санкі. Маладыя хлапцы ніколі не ездзілі самі, абавязкова бралі з сабою знаёмых дзяўчат.

Падобны звычай, хоць моцна зменены і пашыраны, існаваў і сярод старавераў-маскалёў. Праўда, яны не каталі дзяўчат, але папросту кралі іх, каб

пазней ажаніцца з гэтай крадзенай дзеўкай. Дзеля гэтага, хіба наўперад «заговораная нявеста», апрануўшы модную сярод маскалёў шубу з шырокімі рукавамі і вялікім каўняром з лісіцы, пахаджала, як бы ні ў чым не бывала, каля малельнай, як у іх называлася царква. Раптам дзесьці з-за вугла выляталі прыгожыя санкі, запражаныя прыгожым канём. У санках сядзеў адзін або часцей два маладыя хлапцы, з вельмі слабенькімі яшчэ бародкамі. Кандыдатка на замужжа лёгенька ўскрыквала і, «млеючы», падала на снег, аднак старанна ўважаючы, каб не пабрудзіць дарагой шубы. Хлапцы падхоплівалі яе пад рукі, хуценька садзілі ў санкі і вачавідкі знікалі дзесь у завулку. Тады ля малельнай пачынаўся вэрхал: у пагоні пускаліся браты, бацька, а часамі і тыя, хто і сам не меў бы нічога супроць, каб украсці гэтую дзяўчыну. Зразумела, што ў выніку гэтага часамі паўставалі даволі сур’ёзныя бойкі. У сувязі з гэтым звычай маскалі гаварылі:

– Мой Ванька, смотры, ану как вьрос, наверно, в этом году будет жену себе воровать, бесина космоногая.

На самы дзень Запустаў ладзіліся бліны з верашкай ды гучныя складковыя вечарыны з пачастункам. У гэтых вечарынах брала ўдзел не толькі моладзь, але і маладыя сужонкі. Вечарыны гэтыя заўсёды канчаліся роўна апоўначы, бо лічылася грэхам танцаваць у пост. Звычай гэты датычыў галоўным чынам праваслаўных, бо ў каталікоў пост фармальна пачынаўся толькі ў чацвер, пасля Папельцавай серады. З гэтай прычыны праваслаўныя часамі бяззлобна падсмейвалі каталікоў, што тыя «ў Бога цялэ ўкралі, дык трэба ж з’есці».

На грунце гэтых танцаў у пост часамі даходзіла да непаразуменняў са святарствам – як праваслаўным, так і каталіцкім. Адбывалася гэта ў тыя гады, калі розніца ў святкаванні праваслаўнага і каталіцкага Вялікадняў даходзіла аж да пяці тыдняў. Тады ксяндзы грамлі «недаверкаў», якія сплямлі каталіцкую веру, танцуючы не толькі ў пост, але ў дадатку яшчэ ў схізматкаў. Калі ж прыйшлося правініцца і праваслаўным, дык і яны атрымалі наганяць ад сваіх папоў і за танцы, і за тое, што гэта адбывалася ў «адшчепенцаў». Трэба, аднак, дадаць, што гэтыя мянушкі ўжываліся пераважна самімі святарамі абодвух веравызнанняў, і на іх звычайныя вернікі не звярталі асаблівае ўвагі.

Васіль СТОМА

Дзе варта пабываць

24 лютага спаўняецца 80 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Рыгора Барадзіна. Акурат да юбілею класіка лідар гурта «Vugaj», саліст Беларускай дзяржаўнай філармоніі Сяргук Доўгушаў падрыхтаваў праграму народных песняў Ушаччыны – тых самых, якія праз усё жыццё натхнялі дзядзьку Рыгора.

– Я вельмі хацеў пазнаёміцца з Рыгорам Барадзіным, асабліва калі пачуў запісы, дзе ён спявае народныя песні, пасля пачаў цікавіцца ягонымі вершамі. У гошці мяне прывёў пісьменнік Сяргей Панізьнік. Апазіцыя мы рэгулярна прыходзілі да паэта, часам з гуртом «Vugaj». Апошні раз сустрэліся за тры дні да смерці Барадзіна; я прыйшоў да яго разам з Аляксандрам Ясінскім, мы праспявалі яму пару песняў – спадар Рыгор вельмі ўзрадаваўся, мы пасядзелі гадзінку. Было нейкае прадчуванне, што гэта адна з апошніх нашых сустрэчаў, але тады не думалі, што яна стане апошняй.

У адну з сустрэчаў Барадзіна падарыў Сяргуку кніжку «Песні матчыны з Вушаччыны», якую ён уклаў з народных песень роднага рэгіёна – веснавыя, восеньскія, жніўныя, вясельныя, хрэсьбінныя, валачобныя, застольныя. Музыкі пачалі працу над праграмай, хаця, прызнаюцца, з гэтым матэрыялам ня проста працаваць – песня літаральна пачынае дыктаваць свае ўмовы.

У музычна-літаратурнай дзеі «Песні матчыны з Вушаччыны», якая адбудзецца 24 лютага ў малой зале Беларускай філармоніі імя Рыгора Шырмы (пачатак а 19-й гадзіне) возьме ўдзел новы праект Доўгушава і сяброў «Harmonic Style» (гэта частка музыкаў гурта «Vugaj»), аднак у першааснове аранжыроўка – гармонік, у выніку атрымліваецца міні-склад: вакал, гармонік, баян, бубны, дудачкі і спеы. Варта пералічыць удзельнікаў: Сяргук Доўгушаў (спевы, дудкі), Яўген Курыльчык (баян), Лёня Паўлёнак (бубны, праркусія), Даша Трубіна, Зіна Новікава і Стася Кузьміч (усе – спеы). Да таго ж,

у вечарыне бярэ ўдзел малады кампазітар Вячаслаў Пяцько, які будзе выступаць у не самай звыклай для сябе ролі – як выканаўца.

Ініцыятар імпрэзы адзначае: «Я не люблю разавых праектаў, аднак яшчэ на пахаванні Барадзіна даў абяцанку, што зраблю канцэрт памяці дзядзькі Рыгора ў філармоніі. Пасля да мяне далучыліся іншыя музыкі. Цяпер мы маем цэлую праграму з 15 песень. Адразу пасля выступу мы падзем запісваць праграму ў студыі, у лютым-сакавіку будзем праводзіць спеўныя сходы паводле песняў праекта, а пасля хочам паказаць праграму па ўсёй краіне і такім чынам яшчэ раз нагадаць усім пра Рыгора Барадзіна».

Значыць, тыя, хто не патрапіць днямі ў філармонію, мае шанец пабачыць унікальную праграму ў сябе на радзіме.

Юрась
УСКОЎ

З кнігі «Маё мястэчка». Працяг тэмы. Першыя публікацыі гл. у № 46 за 2014 г. і № 1 за 2015 г. Друкецца з захаваннем асаблівасцяў айтарскай мовы.



Нашыя вікінгі

10 лютага ў ДOME-музеі I з'езда РСДРП (філіял Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь) адкрылася выстаўка «Вікінгі і Балты: Паўночная Сага».

Вікінгі – раннесярэднявечныя скандынаўскія мараходы, якія падарожнічалі ад Вінланд да Біярміі і ад Каспія да Паўночнай Афрыкі. Часцей за ўсё гэта былі свабодныя сяляне, у асноўным язычнікі, якія жылі на тэрыторыі сучасных Швецыі, Даніі і Нарвегіі і

якіх штурхала за межы родных краінаў перанасяленне.

Балтыйскія вікінгі, як правіла, падарожнічалі на ўсход і фігуравалі ў старажытна-рускіх і візантыйскіх крыніцах пад імем варагаў. Часта яны наймаліся на ваенную службу да шматлікіх князёў, за ваенны прафесіяналізм вельмі цаніліся, многія з іх узначальвалі дружыны, станавіліся князямі. Варагам быў і першы князь Полацкай зямлі Рагвалод, заснавальнік першай дзяржавы на тэрыторыі Беларусі, бацька Рагнеды.

На выстаўцы прадстаўлены прадметы, што характарызуюць так званую Эпоху вікінгаў (ранняе Сярэднявечча, VIII – XI стст.), воінаў поўначы, іх гісторыю і традыцыю, культуру нарманаў, а таксама балцкага насельніцтва ўзбярэжжа Балтыйскага мора (ліваў, куршаў, латгалаў).

Акрамя розных упрыгожанняў (шыйныя грыўны, фібулы, бранзалеты і інш.), рэканструкцыі зброі (мячы, дзіды, шлемы, шчыты, нажы, баявыя сякеры і інш.), адзення і побытавых рэчаў вікінгаў, касцюмаў балтыйскіх плямёнаў, на выстаўцы можна пабачыць археалагічныя артэфакты з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея – рунічныя надпісы на костках, накітаннікі стрэл, фібулы, касцяныя грабяні і г.д.

Паводле інфармацыі арганізатараў



Фота Ніны КАЗЛЕНІ

Паэт Ушацкіх краёў

Да 80-годдзя з дня нараджэння Рыгора Барадуліна

Уздоўж

1. «Ці пазыхае ...?». Зборнік вершаў для дзяцей Р. Барадуліна (1981). 9. «... Брэсцкай крэпасці». Паэма, за якую паэт быў узнагароджаны прэміяй Ленінскага камсамола. 10. Выбуховае рэчыва. 11. Рэдкая, каштоўная рэч, цуд. 14. Лік. 15. Алесь Псеўданім Р. Барадуліна, пад якім газета «Чырвоная змена» надрукавала ў 1953 г. яго першы верш. 16. Люты сонца на ... паварочвае (прык.). 19. Тэатральная п'еса лёгкага зместу. 20. Старажытнагрэчаскі струнны інструмент, які лічыцца сімвалам паэтычнай творчасці. 23. «А як ішоў дадому тата // з атрада – // Чуў я за вярсту». З верша паэта «Партызанскі ...». 24. «... у спадчыну не пераходзіць». Цытата Р. Барадуліна. 27. Рыбалоўны кручок з трыма зубцамі (разм.). 31. «Мая ... зноў пасірацела // На гук адзін, на слова, на радок». З верша М. Влады-Верасень «Неба зноў на зорачку збяднела», прысвечанага памяці Р. Барадуліна. 33. ... вочы адкрывае (прык.). 34. Родзіч з папярэдніх пакаленняў. 35. Буйны музычны твор, блізкі да араторыі.

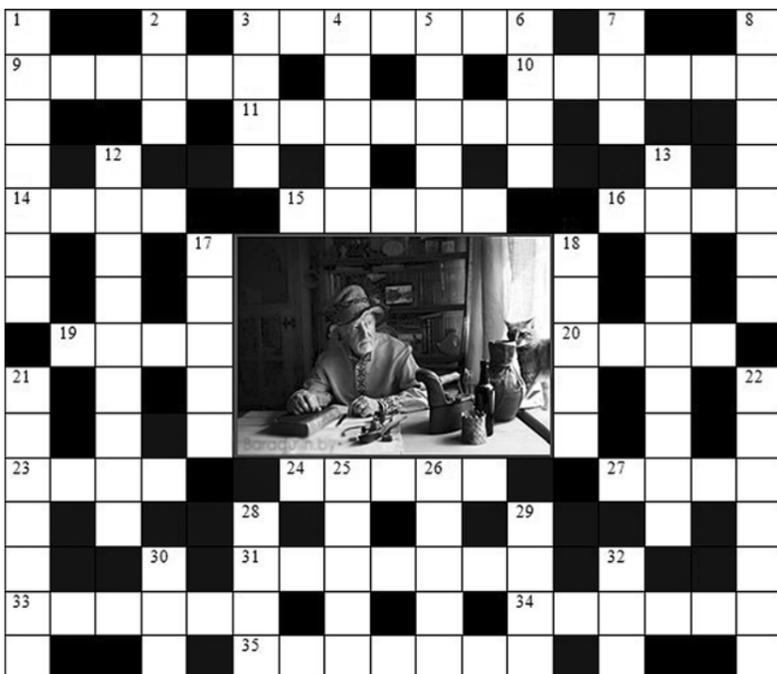
Упоперак

1. Кніга, у якой сабраныя якія-небудзь творы. 2. «Угінай, загул, масніцы! // Позні ... прылеўцы сніцца». З верша Р. Барадуліна «Полька». 3. Паэт і музыкант; імі з'яўляюцца А. Камоцкі і З. Вайцшокевіч, якія паклалі на музыку многія вершы Р. Барадуліна. 4. Куча снегу, намеценыя ветрам. 5. Від гарадскога транспарту. 6. «Хацелася пачуць: «Сынок». // І крыкнуць радаснае: «...!». З верша Р. Бара-

дуліна «Бацьку». 7. Міжнародная арганізацыя, у рабоце сесіі якой у 1984 г. прымаў удзел і Р. Барадулін (абрэв.). 8. «У глухмені балотных кладак // Ты забрала бацьку майго, // Ты забрала мой смех, ...». З паэмы, якую паэт прысвяціў светлай памяці свайго бацькі, Івана Рыгорававіча. 12. «Вушацкі ... Рыгора Барадуліна». Дыялектычны слоўнік з радзімы паэта, самая галоўная кніга, якую Р. Барадулін пачаў пісаць амаль з самага дзяцінства. 13. «Ты – ..., // Ты – нашых краёў, // Арыстакратка каханя». З верша паэта «Арыстакратка». 17. «Беларусь – мая мова і ...». З верша Р. Барадуліна «На Беларусі пчолы, як гусі». 18. «Як ..., // крамяное і хрупаткое // Слова // марознае: // «Беларусь». З верша Р. Барадуліна «Зайнелая Ушацчына», прысвечанага земляку, народнаму

паэту Беларусі П. Броўку. 21. ... Андрэеўна. Імя маці паэта, якой ён прысвяціў свае самыя лепшыя вершы. 22. Часопіс для дзяцей і падлеткаў, у якім Р. Барадулін працаваў рэдактарам. 25. Знак узнагароды, якім тройчы ўзнагароджвалі паэта. 26. Аб'ява аб спектаклі, канцэрте. 28. Птушка, прадвеснік надыходу вясны. 29. ... Рымскі. Галава ўсёй Каталіцкай царквы; з ім Р. Барадулін меў асабістую аўдыенцыю ў 2004 г. 30. «Помніць кожнай масніцы спеў, // Кожны ... у прыціхлай хаце». З песні «Трэба дома бываць часцей» (сл. Р. Барадуліна, муз. І. Лучанка). 32. «Колькі ... Беларусі». Песня; музыку на верш Р. Барадуліна напісаў выдатны беларускі спявак Я. Навуменка.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ



Разалія АЛЕКСАНДРОВІЧ

Яе любіў Алах

Успаміны пра бабулю Зоф'ю Карыцкую

(Працяг. Пачатак у №№ 4–6)

Даўно ўжо ўнукі Карыцкіх выраслі. У нашым жыцці стараемся паводзіць сябе так, каб як мага менш спатрэбілася прасіць прабачэння. Хоць сказаць «прабач» стала не так ужо і цяжка, але было б лепш, каб гэтае «сур'ёзнае» слова мела яшчэ адзін сінонім на выпадак, калі проста неабходна падаць знак перапрашэння.

Што тычыцца зваротаў, то ў Іванаве было прынята называць адзін аднаго па прозвішчы, а жанчын «Роўбіха», «Самалёціха». Бабулю суседзі называлі ці па прозвішчы «Карыцкая», а часцей дабрадушна «пані Карыцкая». Хоць «пані», «пан» спрабавалі замяніць «таварышам», «грамадзянінам», але гэта не прыжылося. Ідэалагічны «перагібы» не здолелі змяніць формы зваротаў жыхароў мястэчка адно да аднаго. У часы, калі шмат дзе распаўсюдзілася слова «товарищ» у яго савецкім адценні, я чула традыцыйныя звароты.

Чаму ж пры ўсёй прастаце ўзаемаадносін з людзьмі нашу бабулю паважліва, шчыра і звыкла – калі не адзіную сярод іванаўцаў – да самай смерці называлі «пані»? Як на цяпер, то я б успрыняла гэты зварот як «спадарыня», ды такое слова не было ва ўжытку. Але былі, напэўна, і больш глыбокія падставы. Мяркую, што бабуліна шляхецкае мела пацвярджэнне ў яе адукаванасці, прыстойных паводзінах. Хоць і Сабалеўскія з Міськевічамі, і Карыцкія былі дваране, бабуля абстраце сваіх і тытула, і права на валоданне набытай не за тытулы, а за грошы зямлэй моцна не шкадавала. Дзмітрый Дрозд у сваёй грунтоўнай працы «Землевладельцы Минской губернии (1900 – 1917)» змяшчае звесткі аб двух землеўладальніках з ваколіцы Іванова, якія мелі аднолькавае імя – Аляксандр Іосіфавіч Сабалеўскі. Адзін валодаў 20-ю дзесяцінамі зямлі, а другі меў 34 дзесяціны. Бабулін бацька Іосіф Якаўлевіч Сабалеўскі быў трэцім, колькі зямлі ён меў, там не пазначана, але аднавяскоўцам вядома, што акрамя ворнай зямлі (частка якой пайшла на пасаг дачцэ Зоні), быў у яго поплаў і свой кавалак лесу. Пазней сюды бабуля вадзіла нас, унікаў, збіраць яловыя шышкі для распальвання ў печы; сюды ж прыводзіла пасвіць кароўку і, пакуль тая пасвілася, бабуля збірала галлё ці сядзела і напявала песеньку на адным з пянькоў ад спілаваных у свой час яе бацькам старых дрэваў.

Спадкаемца роду Сабалеўскіх у зносінах з суседзямі была стрыманай, роўнасць яе паводзінаў была трывалай і шануемай усімі. Дробязныя клопаты, як свае, так і чужыя, яе не хвалілі. Ніколі не была сведкай, каб у стасунках яна даходзіла да канфліктаў ці гучна і эмацыйна абуралася. Побач з ёю не было што высвятляць. Бабуля не распывалася на пустыя размовы, тым больш на абгаворы. Не была яна ганарыстай, але мела сваю меру годнасці. Вельмі роўны тон, уменне выслухаць, не перабіваючы чалавека рознымі пытаннямі, не ўстаўляючы свайго «я». Яна ўмела пазбягаць напускнога ўдзелу, не кідаючыся ў шматслоўе, тым больш у ліслівасць. Называць некага прыніжальнымі словамі, мянушкамі – гэта не прамаю бабулю. А вось быць далікатнай, паважлівай – гэта пра яе. Мяркую, і ў гэтым крыецца адна з прычынаў таго, што і ў савецкія часы, калі, на вялікі жаль, зніклі з афіцыйнай мовы словы-звароты, якія існуюць амаль у кожнай мове, да яе працягвалі звяртацца «пані Карыцкая».

У фальклору беларусаў існуюць прыказкі: «На сваім павор'і і сабака пан», «На сваім сметніку і пень пан». Сярод іванаўцаў шырока ўжываўся свой варыянт: «У Лані і свіння пані, а ў Іванове ўсе панове». Як ні дзіўна, але яго мне ўзнавіла ўнучка цёткі Мілі ў час нядаўняй сустрэчы ў Гродне. Сама ж я ўжо дарослай чула ад бабулі такое выслоўе: «На бязлюдным двары і Фама дваранін». Калі аднойчы пры ўзгаданні Фамы-двараніна заўважыла ёй: «Дык Вы ж дваранка!» – то пачула кароткі і прасты адказ: «А як жа ж».

Узаемаадносінны з часам і сонцам

Узаемаадносінны з часам былі ў нашай бабулі свае. Хоць і мела гадзіннік, але час вызначала найбольш па сонцы. Адной з важных кропак адліку было найвышэйшае знаходжанне сонца над галавой – у зеніце («зеніт» у арабскай мове і азначае «дарога галавы»). Змены ў прыродзе стваралі і адпаведны жыццёвы рытм, справы ішлі следам за сонцам. Большую частку жыцця бабуля мела не вельмі добры зрок, а пасля 70 гадоў паступова яго страчвала. Сонца ж яна бачыла практычна да канца свайго жыцця.

(Працяг на стар. 8)



(Працяг. Пачатак на стар. 7)

Калі амаль усе дзённыя клопаты скончаныя, бабуля любіць пасядзець на парозе. Пазірае на заход сонца – а, дакладней, сузірае. І так амаль кожны вечар, і ніколі ёй гэта не надакучае. Кожны вечар яна глядзіць, як заходзіць сонца, вызначае надвор'е на заўтра. Вечарам правярае, ці з'явілася раса на траве – гэта перад ясным днём.

Пад страхой хлява вілі свае гнёзды ластаўкі. Яны добра прадказвалі надвор'е: ляталі высока на добрае надвор'е, а нізка над самаю зямлёю – на дождж. Звярнула бабуля ўвагу і на прыкметы надвор'я, якія падказвалі насыкомыя. Жукі, матылькі разляталіся, «мошкі граюць», «камары мак таўкуць» – будзе цёпла. Сляпні, камары надта кусаюцца, конікі цыркаюць – будзе пахмурнае ці дажджлівае надвор'е. З веданнем справы рэагавалі і мы, калі ў хату залятала добра знаёмая крапіўніца і хавалася ў вугал пад столлю – хутка навальніца.

Назіранне за заходам сонца і фарбамі на гарызонце як сродак вызначэння надвор'я. І сузіранне як стан душы, а таксама як асалода для яе слабога зроку. Каму ж надакучыць заходзячае сонца?! Каб не згубіць гэты заварожваючы момант, мастакі бясконца малююць заход сонца.

Найбольш часта бабуля сядзіць на парозе сенаў. Парог тут умоўны – ніжняе, самае моцнае, бярвня ад зруба. Так як зруб хаты прыпадняты, то парог уяўляе з сябе своеасаблівы зэдлік. Лічыцца, што парог – месца зносінаў з продкамі, якія сышлі ў іншы свет, таму не трэба станавіцца на парог нагамі. Магчыма і так. Ёсць і іншыя народныя парады-прыкметы. Як бы там ні было, але любяць пасядзець на парозе і хатнія жывёлы, асабліва коткі. Нават у дзіцячым вершыку гэта адлюстравана:

Села кошка на парожку,
Вяжа коціку панчошкі.
А пасля пашыя тапкі,
Каб кату не мерзлі лапкі.

Данута Бічэль-Загнетава

Міхась Стральцоў з тонкім адчуваннем напісаў радкі, якія паўтараю за ім, як свае. Пры гэтым адразу ўгадваю бабулю, і здаецца, што яна ідзе над зямлёй, шукаючы парог свайго дома.

Сон.
Сон.
Сон.
Ноччу бязлюднай і цёмнай
Іду па зямлі...
Шукаю шэрую вёску,
Вёску сваю.
Баюся:
Не прысяду там на парог...
Я плачу.
Зоркі – слёзы мае.

Міхась Стральцоў

Ціхі летні надвечорак... Мая бабуля сядзіць на парозе свайго дома, альбо на невысокім зэдліку (яго амаль кожны дзень выносіў у двор, на ноч ці ў дрэннае надвор'е заносіў у сені). Сонца заходзіць акурат насупраць увахода ў дом, невысокі гаспадарчы будынак суседзяў не захіляе гарызонт. Аб чым яна думае? Магчыма, аб нечым адным, тым самым, што і ўчора. Можа, узгадвае маленства, маладосць? А можа, гэта бязмоўнае зліццё з прыродай, з вечнасцю?

(Працяг будзе)



Бабуля Зоф'я каля хаты. Фота ўнука Міхаіла Аўхіменкі

«Баваўняная дзяўчынка» – кніга для сямейнага чытання

Серыя «Каляровы ровар» Бібліятэкі Саюза беларускіх пісьменнікаў папоўнілася новай дзіцячай кнігай. «Баваўняная дзяўчынка», створаная Дар'яй Вашкевіч і праілюстраваная Аленай Медзяковай, пабачыла свет у выдавецтве «Галіяфы». Гэтая казка «пра і для дзяўчытак і хлопчыкаў ад двух да ста дзевятнаццаці гадоў» заняла другое месца ў літаратурным конкурсе «Экслібрыс» імя Янкі Маўра.

Ці сапраўды гісторыя пра баваўняную дзяўчынку можна чытаць «удзень і ўначы, нашча ці толькі што пад'еўшы, лежачы пад коўдраю або ўскараскаўшыся на яблыню», як жартаўліва рэкамендуе анатацыя? Пра гэта мы распыталі стваральніцаў кнігі.

Дар'я Вашкевіч: «Добрая дзіцячая кніга, на мой погляд, можа быць цікавай і для дзяцей, і для дарослых. З майго дзяцінства запомніліся «Хронікі Нарніі» і «Піпі Доўгаяпанчоха» – мне іх чыталі бацькі, часцей тата, і гэта было захапляльна для нас усіх, не толькі для мяне. І нават сёння мы з бацькамі, часам абмяркоўваючы кнігі, прыходзім да высновы, што дарослых узбагачае чытанне кніг для дзяцей. Мая казка



кнігі, дзіцячай кнігі, – прызнаецца Алена Медзякова. – Мова метафары для дзяцей – гэта рызыкаўна і адказна! З дзецьмі трэба размаўляць, як з дарослымі, трэба дапамагчы ім зразумець і адчуць літаратурны сюжэт. Героі гэтай гісторыі – дзяўчынка, хлопчык і іншыя – валодаюць незвычайнымі якасцямі. Як гэта – баваўняная дзяўчынка? Якая яна? У выніку нарадзіўся такі «баваўняны» вобраз – дзяўчо з рудымі, надзвычай доўгімі, мяккімі валасамі і простым адкрытым тварам.

Пісьменнік стварае гісторыю, мастак падштурховае чытацкую фантазію, а самая галоўная справа – за маленькім чытачом, які ажыўляе і казку, і яе герояў.

Прэс-служба ГА
«Саюз беларускіх
пісьменнікаў»

нарадзілася нечакана – цудоўнасьць дзіцячай кнігі ў тым, што яна дае вялікую прастору для фантазіі. Мая гісторыя адвечная, як і ўвесь наш свет, – пра любоў ва ўсіх яе праявах».
– Для мяне гэта першы досвед ілюстравання менавіта

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 6

Уздойж: 1. Кульбака. 4. Радасць. 8. Пост. 9. Шлюб. 11. Мілэнчак. 12. Мілка. 14. Дзень. 18. Ачко. 19. Ліпа. 21. Жрэц. 22. Воін. 24. Багач. 25. Жыццё. 30. Пярсцёнак. 32. Арыя. 33. Гоні. 34. Багацце. 35. Заручыны.

Уоперак: 2. Лёсы. 3. Адзін. 5. Дудар. 6. Цела. 7. Пень. 8. Прымак. 10. Бацька. 13. Качарга. 15. Запоіны. 16. Сонца. 17. Слова. 20. Субота. 23. Слёзкі. 26. Вянец. 27. Эцюд. 28. Шафер. 29. Жыта. 31. Вочы.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

НАРОДНАЯ ПАЭТЫЧНАЯ ТВОРЧАСЦЬ (працяг артыкула). Больш папулярная сёння вясельная паэзія. Традыцыйныя абрады і песні нярэдка ўваходзяць у новыя шлюбныя абрады. Народныя песні спявалі на ўсіх этапах вяселля: у час заручынаў, суборнай суботы, падрыхтоўкі каравая, папада нявесты і жаніха, шлюбавінаў, перад вячаннем і пасля яго, на вясельным застоллі, гасцінах, перазовах. У заклінальных і велічальных песнях услаўляліся маладыя, іх прыгажосць, здольнасць, працавітасць. На вяселлі гучалі пажаданні ім вечнага кахання, шчасця, добрага жыцця. Паэтычным характам, добразычлівым гумарам вызначаюцца каравайныя песні, у якіх шанаваўся хлеб – сімвал дастатку будучай сям'і. Шмат выконвалася сатырычных і гумарыстычных песень і прыпевак. Выконвалася шмат песень, у якіх гучала скарга нявесты, павяячанай з нялюбим, сумам прасякнутыя песні сіраты.

Да сямейна-абрадавай паэзіі належаць таксама хаўтурныя галашэнні – імпрывізаваныя творы, у якіх адлюстраваліся гора і боль, глыбокі жал з выпадку смерці роднага або блізкага чалавека.

У пазаабрадавай беларускай паэзіі вылучаюцца песні сямейна-бытавыя, сацыяльна-бытавыя, сатырычныя і гумарыстычныя. У сямейна-бытавых песнях паказвалася горкая жаночая доля, гаротнае жыццё з нялюбим чалавекам, цяжкая праца, здзекі

мужа і яго бацькоў. Сацыяльна-бытавыя песні ўключаюць казацкія, рэкруцкія, салдацкія, антыпрыгонніцкія, чумацкія, бурлацкія, батрацкія, прымацкія, сіроцкія і інш. У іх гучаў пратэст супраць несправядлівага набору рэкрутаў, салдацкай муштры, жорсткага прыгнёту паноў-прыгоннікаў, здзекаў кулакоў з сялянаў-батракоў, паказваўся незайздросны лёс прымакоў, парабкаў. Барацьба беларускага і ўкраінскага народаў за вызваленне ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту адлюстраваная ў казацкіх песнях. Нешчаслівая доля чумака, цяжкія яго жыцця і працы на чужыне, хвароба і смерць – асноўны змест чумацкіх песень. У сатырычных і гумарыстычных песнях народ бязлітасна высмейваў ворагаў працоўных – пана, цара, багацея і інш. Дасціпна асуджаюцца ў жартоўных песнях заганы людзей: гультайства, нядбайства, п'янства, ашуканства і інш. Ліра-эпічны характар маюць балады, з якіх вылучаюцца творы з міфалагічнымі матывамі, казачныя і легендарныя, навіелістычныя і карагодна-гульнёвыя. У іх выяўленыя ідэалы добра і справядлівасці, высакародства і сумленнасці, імкненне народа да свабоды і шчасця. Многія балады маюць агульныя сюжэты з украінскімі, а некаторыя – з рускімі і баладамі заходнеславянскіх народаў. Апэратыўнасцю і надзённасцю вызначаецца беларуская прыпеўка – жанр, які дажыў да нашага часу.

(Працяг будзе)